

LEHTONIEMEN ELÄMÄÄ

Matti Vallisto

kertoo ukkini Oskar Fredrik Antinpoika Herrasen ja lähisuvun elämänvaiheista

1920-luvulla otetussa kuvassa ukkini Oskar Fredrik Herranen, s.1870 Varkaudessa, naimisissa Anna Vilhelmiina os. Taskisen kanssa. Lapset takana vas. Johanna, Lauri Oskar, Sally Katarina, edessä vas. äitini Sirkka Annikki ja Maiju Sylvi. Kaksi heidän lapsistaan oli kuollut nuorina.

Oskari Herranen syntyi Varkaudessa 1870 ja työikään vartuttuaan hän sai työpaikan Lehtoniemen konepajalta, varkautelaisen leiväntuojalta. Lehtoniemeen oli 1880-luvulla rakentunut monimuotoinen tehdasyhteisö, jossa sijaitsi keksijänäkin tunnetun insinööri Krankin ”älypaja”, laivaveistämö, konepaja, valimo sekä saha. Henkilöstöä oli enimmillään jopa 400-600. Puolisokseen Oskar löysi Anna Vilhelmiina Tanskasen ja heidät vihittiin 1894. Oskari oli ostanut 1890-luvun lopulla perheelleen mökin Lehtoniemestä Joutsenlahden rannalta. Keittiön ja kamarin käsittävässä mökissä asui parhaimmillaan vanhempien lisäksi seitsemän lasta.

Tehdasyhteisö piti Lehtoniemen elämää yllä monin tavoin. Tehtaan toimesta perustettiin koulu, kirjasto ja lukusali, voimisteluseura jopa sekakuoro ja torvi-

soittokvartetti henkilöstön kesäjuhlia varten. Oskari teki koko elämäntyönsä Lehtoniemen Konepajalla, jossa hän työskenteli laivakattilatakomon työnjohtajana. Uuno Pekka Kekäläinen kertoo kirjassaan *’Poika maailman hartioilla eli Kertomus Lehtoniemen Tehtaiden historiasta 1900-luvun alusta’* pitkä tarinat Oskarista. Kuinka Oskari otti hänet työhön ja antoi metallisen kilven, mikä kiinnitettiin hattuun ja jossa oli hänen numeronsa. Ja opetti hänet peltisevän töihin. Hän oli hyvä ja tunnollinen työnjohtaja.

Kirja todistaa äitimme kertomuksen Oskarin vaiheista. Punaiset olivat hakenneet hänet ammuttavaksi kotoaan. Hän oli jo muuria vasten, kun eräs kattilaseppä ehti väliin ja sanoi, ettei hän ole mikään valkoinen vaan oli

piilottanut heitä kattilaseppiä kattiloihin, kun valkoiset tekivät ratsioita punaisia etsiessään. Tämä kuvaa, kuinka kuumina Varkaudessa kävivät tunteet kansallissodan aikoina. Niinpä Herrasen tuvassa ilo oli ylimmillään, kun he odottivat kuolinsanomaa, mutta sen sijaan tulikin sisään ukko ilmielävänä.

Oskar kuoli jo varhain 1929 eikä meistä lapsenlapsista kukaan ole häntä tavannut. Hänet on haudattu Ylä-Kankun hautuumaahan. Annalle jäi leskenä viisi lasta, nuorin 13-vuotias. Isoimmat lapset pystyivät jo tietysti saamaan elämisaaroja työskennellessään konttoreissa. Mummo möi mökin pois 1940-luvun lopulla, pari viimeistä vuotta hän asui tyttärensä Maijan luona. Mökki on edelleen omistajillaan kesäkäytössä. Anna mummosta meille jäi kuva hyvin lempeänä, lämpimänä ja lapsirakkaana.

Hän kuoli 1952 ja on haudattu miehensä Oskarin viereen. Hautajaisista muistan sen, että oli tosi työlästä viedä vainaja kärryillä ylös mäkeä Ylä-Kankun hautuumaalle.

Muistot kummastakin isoäidistäni ovat jo haalenneet. Äidinäidin tapasin ainoastaan käydessämme vieraisilla Varkaudessa. Isänäidin ehdin tapamaan useammin. Jouduimme aloittamaan kansakoulumme Pieksämäen Keskuskoulussa, koska Kontiopuiston koulu valmistuti vasta vuoden 1951 alussa. Silloin koulumatkaan kuului vierailu Partasen Virvoitusjuomatehtaalla ja sen jälkeen mummolassa. Se sijaitsi vanhan kaupungintalon vieressä ja nykyisen Poleenin nurkan kohdalla. Papalla oli siellä paja, joka oli Pieksämäen vanhin korjaamo ”Kone-

Mummo teki itse kaikenlaiset leivonnaiset leivästä lähtien, voin ja ennen kaikkea paahtosuolan. Ja niitä hän antoi viemisiksi kotiin. Suuri päivä koitti silloin, kun tuli tieto tulla jakamaan sukulaisten laittama Ameriikan paketti.

Uuno Pekka Kekäläisen kirjassa kohtaavat sekä isäni että äitini suvut. Hän kertoo tavanneensa konepajalla polvijärveläisen **Adam Henrik Vallituksen**, Lehtovaaran lentäväksi sepäksi kutsutun sepän. Adam oli isänisäni Matti Valliston (Wallius) setä. Hän oli vihjaillen kertonut, missä hän oli jalkansa särkenyt. Hän oli serkkunsa Antin kanssa salaa liiterissä valmistanut oikeat toimivat siivet. Koelennon hän suoritti korkean kiven päältä, mutta laskeutuminen ei ollut onnistunut ja siinä hän sai pysyvän vamman jalkaansa. Tämän jälkeen hän oli Antin kanssa tuhonnut siivet, eikä

kukaan muu niitä ole nähnyt. Siitä liitolennosta on kulunut n. 150 vuotta. Tapauksesta on tehty elokuva 'Lentävä seppä ' sekä näytelmä. On myös paljastettu muistolaatta sen kiven kylkeen, josta hän lentonsa suoritti. Hänellä oli 13 lasta, joista nuorin Henny Valjus esiintyi Kansallisteatterissa ja monessa vanhassa elokuvasa.

Äitini Sirkka Annikki Herranen s. 1911 avioitui toimitusjohtaja Toivo Valliston kanssa, ja perheeseen syntyi neljä poikaa Erkki, Matti, Heikki ja Antti. Isä kuoli jo 1966 ja äiti 1978, heidät on haudattu Pieksämäelle. Antti-veli kuoli jo 54-vuotiaana. Lähisukumme on jäänyt pieneksi, Sirkkan ja Toivon perikuntaa on jäljellä 29 ja kolme koiraa. Kaikki Oskarin ja Annan jälkipolvet mukaan lukien meitä on 69.

Oskari ja Anna Herrasen tyttäret , vas. Hanna, Maija, Sirkka ja Salli. Kuva 1920-luvulta.